

دانشگاه علامه طباطبائی
دانشکده ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی
گروه زبان‌شناسی همگانی و آموزش زبان فارسی به غیر زبانان

پایان نامه:

برای دریافت مدرک کارشناسی ارشد در رشته زبان‌شناسی (آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان)

موضوع:

**تهیه و تدوین متون فرهنگی بر مبنای مهارت خواندن در سطح پیشرفته برای
زبان آموزان غیر فارسی زبان**

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر رضامراد صحرائی

استاد مشاور:

سرکار خانم دکتر گلناز مدرسی قوامی

استاد داور:

جناب آقای دکتر مجتبی منشی زاده

نگارنده:

محمد رضا قربانی

تابستان ۱۳۸۹

«بارالها! درود بی پایانت را بر وجود گرامی محمد(ص) نازل فرما که بر گنجینه وحی تو امانت دار است»

تقدیم به

پدر و مادرم

همسر و فرزندم

و تمام کسانی که

نکته ای از آنها آموخته ام.

سپاسنامه

سپاس و ستایش خدای را که در بارش بی‌امانِ نعمت‌ها و بخشش بی‌انتهای الطافش، اگر زبان حمد و نگاه سپاس را از انسان باز می‌داشت، خلایق غرق در نعمت بی‌کلام شکر عمر می‌گذراندند، و در گستره روزیشان، شکر در یاد نمی‌آوردند. پس سپاس خدا را که نور شناختش را به قلب ما تابانید و شکرش را بر وجودمان الهام فرمود. دروازه بی‌پایان دانش به پروردگارش را، بر ما گشود و ما را به وادی پر فیضِ توحیدِ خالصانه اش راهبری نمود و از هلاک در ورطه انکار و شک بازمان داشت. با تقدیر و درود فراوان خدمت خانواده، دلسوز و فداکارم که پیوسته جرعه نوش جام تعلیم و تربیت، فضیلت و انسانیت آنها بوده ام و همواره چراغ وجودشان روشنگر راه من در سختی‌ها و مشکلات بوده است. و با تقدیر و تشکر شایسته از استاد فرهیخته و فرزانه جناب آقای دکتر رضامراد صحرائی که به عنوان استاد راهنما با نکته‌های دلاویز و گفته‌های بلند، صحیفه‌های سخن را علم پرور نمود و همواره راهنما و راهگشای نگارنده در اتمام و اكمال پایان نامه بوده است. همچنین از استاد عزیز سرکار خانم دکتر مدرسی قوامی که در کسوت استاد مشاور در طول این دوره از نظرات ارزشمندشان بهره‌مند شدم کمال تشکر را دارم.

فرم گردآوری اطلاعات پایان نامه ها
کتابخانه مرکزی دانشگاه علامه طباطبائی

عنوان: تهیه و تدوین متون فرهنگی بر مبنای مهارت خواندن در سطح پیشرفته برای زبان آموزان غیر فارسی زبان	
نویسنده / محقق: محمدرضا قربانی	
استاد راهنما: دکتر رضامراد صحرائی	استاد مشاور: دکتر گلناز مدرسی قوامی
کتابنامه: دارد	واژه نامه: دارد، فارسی - انگلیسی، انگلیسی - فارسی
نوع پایان نامه: ☐ بنیادی ☐ توسعه‌ای ☒ کاربردی	
مقطع تحصیلی: کارشناسی ارشد	سال تحصیلی: ۱۳۸۸-۸۹
محل تحصیل: تهران	نام دانشگاه: علامه طباطبائی دانشکده: ادبیات فارسی و زبان های خارجی
تعداد صفحات: ۲۱۴ گروه آموزشی: زبان شناسی همگانی و آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان	
کلید واژه ها به زبان فارسی: فرهنگ، زبان، خواندن، سطح پیشرفته	
کلید واژه ها به زبان انگلیسی: Culture, language, reading, advance level	

چکیده

آموزش زبان دوم بدون توجه به فرهنگ آن زبان امری غیر ممکن به نظر می‌رسد. این موضوع با توجه به علاقه زیاد مردم به آگاهی از فرهنگ و آداب و رسوم جوامع دیگر بیش از پیش احساس می‌شود. از سوی دیگر، پیشرفت علم و دانش و گسترش صنعت و تکنولوژی و نیز نیاز روز افزون مردم به امر خواندن سبب شده تا مهارت خواندن نسبت به مهارت های زبانی دیگر از اهمیت خاصی برخوردار باشد. پژوهش حاضر با هدف تهیه متون خواندن بر مبنای محتوای فرهنگی تهیه شده است. این پژوهش توصیفی - تألیفی است و قالب آن، رویکرد ارتباطی و بویژه رویکرد فعالیت محور می‌باشد. دروس پیشنهادی در این مجموعه شامل دوازده درس است. در این پژوهش سعی شده هر درس به گونه ای تدوین شود تا زبان آموزان بیش از پیش در فعالیت گروهی شرکت نمایند. با توجه به این که جامعه ما ایرانیان یک جامعه اسلامی است و زبان آموزان غیر ایرانی زیادی در مکان های مذهبی در حال تحصیل هستند، تهیه و تدوین متون خواندن بر اساس محتوای مذهبی یکی از پیشنهاد های مطرح در این زمینه می باشد.

صحت اطلاعات مندرج در این فرم را بر اساس محتوای پایان نامه و ضوابط مندرج در آن گواهی می‌نماییم.

نام استاد راهنما:

سمت علمی:

نام دانشکده:

رئیس کتابخانه:

پیشگفتار

امر آموزش، مستلزم دانش و اطلاعات علمی و مهارت های عملی به عنوان عواملی که به یادگیری اثر بخش و کارآمد منتهی می شود. مجموعهٔ چنین عواملی مشخص می نمایند که چگونه یک متغیر با دیگر متغیرها ارتباط برقرار می کند و چگونه در شرایط معینی بر دیگران اثر می گذارد.

در فرآیند یادگیری به ویژه یادگیری زبان دوم، چند متغیر وجود دارد که بیشترین ارتباط را با آموزش دارند، این متغیرها عبارتند از:

۱. دانش یا علم آموزش. این دانش باعث می شود تا معلم علاوه بر موضوع مورد بحث به

سایر جنبه ها نیز بپردازد که آموزش را اثر بخش می سازد.

۲. شناختن زبان آموزان و ویژگی های آنان که امر آموزش را تسهیل می نمایند.

۳. محیطی که آموزش در آن جریان می یابد. یعنی شناخت محیط و جامعه ای که امر آموزش

در آن رخ می دهد.

۴. از همه مهم تر توجه به فرهنگ زبان آموزان و آموزش فرهنگ هدف در کنار آموزش زبان

دوم. این دانش که موضوع مورد بحث پژوهش حاضر می باشد دارای مطالبی است که به

آن پرداخته خواهد شد.

پژوهش حاضر به پنج فصل تقسیم می شود:

فصل اول مربوط به کلیات پژوهش است. در این فصل ابتدا به بیان مسأله و اهمیت آن پرداخته

شده و سپس اهداف تحقیق، مشکلات و محدودیت ها و کلید واژه ها بررسی شده اند.

فصل دوم به پیشینهٔ مطالعات می پردازد. این فصل ابتدا به توصیف زبان و رابطه آن با فرهنگ

پرداخته و نظرات افراد مختلف را درباره رابطه زبان و فرهنگ و نیز آموزش فرهنگ در کنار زبان

بیان می نماید. همچنین مباحثی چون فرهنگ پذیری، شوک فرهنگی و تعاریف گوناگون از فرهنگ در این فصل بررسی می شوند که در آموزش زبان بسیار مؤثرند.

فصل سوم به مبانی نظری می پردازد که شامل سه بخش می باشد در بخش اول مسائل مربوط به مهارت خواندن از جمله تعریف خواندن، اهمیت خواندن و انواع خواندن بررسی می شود. در بخش دوم عوامل موثر در تهیه مواد درسی بررسی می شود عواملی که در آموزش زبان دوم بسیار مؤثر هستند. و در بخش پایانی فنون آموزش نکات فرهنگی و ساختار درس ها ارائه می شود.

فصل چهارم مربوط به مجموعه دروس می شود. در این فصل ۱۲ متن فرهنگی ارائه شده که در تمامی متن ها از تصاویر برای تسهیل در امر آموزش استفاده شده است. هر درس در این فصل شامل ۶ بخش اصلی و ۱ بخش فرعی می شود. بخش های اصلی صورت اختصاری active و بخش فرعی مربوط به تمرکز بر دستور می شود.

فصل پنجم به نتیجه گیری و پیشنهادات مربوط می شود. در این فصل همچنین به ویژگی متون تهیه شده به طور مختصر پرداخته می شود.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ب	چکیده
ت	پیشگفتار
(۱) فصل اول: کلیات	
۲	(۱-۱) مقدمه
۳	(۲-۱) بیان مسأله و اهمیت آن
۷	(۳-۱) اهداف تحقیق
۸	(۴-۱) اصطلاحات و کلیدواژه ها
۱۱	(۵-۱) روش شناسی
۱۲	(۶-۱) ساختار پژوهش
۱۳	(۷-۱) مشکلات و محدودیت های تحقیق
(۲) فصل دوم: پیشینه مطالعات	
۱۵	(۱-۲) مقدمه
۱۶	(۲-۲) زبان و فرهنگ
۱۶	(۱-۲-۲) زبان و رابطه آن با فرهنگ
۲۵	(۳-۲) تعریف فرهنگ از دیدگاه علوم اجتماعی و زبان شناسی
۲۸	(۴-۲) فرهنگ پذیری
۳۳	(۵-۲) شوک فرهنگی
۳۶	(۶-۲) ویژگی های فرهنگ
۳۷	(۷-۲) عوامل تأثیرگذار بر یادگیری زبان و فرهنگ دوّم
۳۷	(۱-۷-۲) کلیشه های فرهنگی
۳۸	(۲-۷-۲) فاصله اجتماعی
۳۹	(۳-۷-۲) بافت
۴۰	(۸-۲) گردآوری داده های فرهنگی
۴۳	(۹-۲) مروری بر پژوهش های پیشین
۴۳	(۱-۹-۲) پژوهش های انجام شده در خارج از ایران
۴۴	(۲-۹-۲) پژوهش های انجام شده در داخل ایران

۳) فصل سوّم: مبانی نظری

۴۸	۱-۳) مقدمه
۵۰	۲-۳) خواندن
۵۰	۱-۲-۳) پیشینه آموزش خواندن
۵۲	۲-۲-۳) تعریف خواندن
۵۷	۳-۲-۳) اهداف خواندن
۵۹	۴-۲-۳) اهمیت خواندن
۶۲	۵-۲-۳) انواع خواندن
۶۴	۶-۲-۳) روش های خواندن
۶۷	۷-۲-۳) مهارت پیشرفته خواندن
۶۹	۳-۳) عوامل مؤثر در تهیه و تدوین مواد درسی
۶۹	۱-۳-۳) ویژگی های معلم زبان
۷۱	۲-۳-۳) اهمیت تصویر در آموزش زبان
۷۶	۳-۳-۳) اصول روش شناختی آموزش زبان خارجی
۷۷	۴-۳-۳) نکته های فرهنگی که ایجاد سوء تفاهم می کنند
۸۰	۳-۴) روش های آموزش نکات فرهنگی و ساختار درس ها
۸۰	۱-۳-۴) روش های آموزش نکات فرهنگی
۹۳	۲-۳-۴) ساختار درس ها
۹۳	۱-۲-۳-۴) پیش از خواندن
۹۶	۲-۲-۳-۴) همزمان با خواندن
۹۷	۳-۲-۳-۴) پس از خواندن

۴) فصل چهارم: مجموعه دروس

۱۰۲	۱-۴) مقدمه
۱۰۴	درس اوّل: یلدا در ایران
۱۱۱	درس دوّم: مراسم ازدواج
۱۱۸	درس سوّم: نوروز در ایران
۱۲۵	درس چهارم: محرم و عزاداری در آن
۱۳۲	درس پنجم: چهارشنبه سوری
۱۳۹	درس ششم: پوشاک ایرانی
۱۴۶	درس هفتم: غذای ایرانی
۱۵۳	درس هشتم: تعارف ایرانی

۱۶۰.....	درس نهم: ماه رمضان در ایران.....
۱۶۷.....	درس دهم: احترام به بزرگ ترها.....
۱۷۴.....	درس یازدهم: عید قربان.....
۱۸۱.....	درس دوازدهم: موسیقی در ایران.....

۵) فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۸۹.....	۱-۵) مقدمه.....
۱۸۹.....	۲-۵) ویژگی متن های تهیه شده.....
۱۹۰.....	۳-۵) مروری بر فصل های پیشین.....
۱۹۳.....	۴-۵) پیشنهاداتی برای پژوهش های بعدی.....
۱۹۶.....	کتابنامه.....
۲۰۲.....	واژه نامه.....

فصل اوّل:

کلیات

زبان ابزاری برای برقراری ارتباط است و بیشتر زبان شناسان در تعریف زبان به این نقش ارتباطی زبان تأکید می کنند و زبان را وسیله این نقش می دانند. از سوی دیگر، بشر موجودی است که طبیعتاً اجتماعی زندگی می کند و برای زندگی اجتماعی، ایجاد تفاهم و ارتباط به ابزاری نیاز دارد تا نیازهای خود را برآورده کند، لذا از زبان برای برطرف کردن این نیازها استفاده می کند. پس فراگرفتن زبان ضرورت حیات و زندگی است. همچنین، علاوه بر این که دانستن یک زبان افراد اجتماع را قادر می کند تا با یکدیگر ارتباط برقرار کنند، آشنایی با یک زبان ایجاد ارتباط با جوامع دیگر را نیز امکان پذیر می سازد. به همین علت، در اغلب جوامع با وجود کمبود امکانات، معلم توانا و فقدان منابع مورد نیاز، علاقه و اشتیاق مردم به یادگیری یک یا چند زبان خارجی روز به روز بیشتر می شود و مردم از طبقات مختلف دانستن یک زبان خارجی را از عوامل پیشرفت خود و اجتماعشان می دانند و برای آن ارزش قائل می شوند. همه این مسائل باعث شده است تا در دنیای کنونی آموزش زبان از اهمیت خاصی برخوردار باشد.

وقتی از آموزش زبان صحبت می شود، شاید یکی از سوالات اساسی این باشد که آیا در کنار آموزش زبان باید زمینه های فرهنگی نیز آموزش داده شود یا نه. در پاسخ به این سوال باید یادآور شد که زبان یک جامعه مظهر فرهنگ آن جامعه است و از مهمترین ابزارهای گسترش تمدن و فرهنگ می باشد زیرا از طریق زبان است که انتقال آداب و رسوم، علوم و فنون، رفتارهای یک ملت، شیوه های زندگی و غیره از نسلی به نسل دیگر صورت می گیرد. زبان میراث فرهنگی و آداب و رسوم اجتماعی را در نسل ها حفظ می کند.

به این ترتیب، دانستن مسائل انتزاعی همچون شباهت ها و تفاوت های فرهنگی، عملکردها و ارتباط متقابل در فهمیدن و شناختن بهتر تأثیر گذار است. بدون آگاهی از چنین اطلاعاتی شخص نمی تواند در نظام جدید به درستی رفتار کند و تنها زمانی ارتباط واقعی برقرار می شود که ما

¹ - Culture

اطلاعات خود را در زمینه ای که قصد ارتباط درباره کسی یا چیزی داریم، کامل کنیم. هر چه بیشتر درباره موضوعی فکر کنیم، بهتر می توانیم آن را به دیگران انتقال دهیم. از این رو، در آموزش زبان دوم توجه به مفاهیم فرهنگی جامعه دوم / خارجی از اهمیت بالایی برخوردار است.

۲-۱) بیان مسأله و اهمیت آن

زبان بهترین و مؤثرترین وسیله برای برقراری ارتباط میان انسان ها است. هر زبانی، آنقدر گسترده و قابل انعطاف است که نیازهای افراد جامعه خود را برآورده می کند و به آنها توانایی سخن گفتن، درباره آنچه علاقه مندند، می دهد.

چندین دهه است که آموزش زبان، بدون در نظر گرفتن فرهنگ، آداب و رسوم ملل منسوخ شده است. بر اساس نظریه های معاصر، آموزش زبان و کسب مهارت زبانی، بدون شناخت مسائل بین فرهنگی ناپایدار خواهد بود. واقعیت این است که گاهی گرایش زبان آموزان به فرهنگ و شیوه زندگی جوامع مقصد، انگیزه زبان آموز یا گروه قابل توجهی از آنها است. روش های جدید آموزش زبان دوم بر اساس نظریه های ارتباط بین فرهنگی، استفاده از فرهنگ مقصد را نه تنها ابزاری برای یادگیری زبان می دانند، بلکه اصل آموزش را بر پایه انتقال اطلاعات فرهنگی می گذارند (دوستی زاده ۱۳۸۷: ۶۷).

بر اساس یافته های نظریه پردازان علم زبان شناسی، یک فرد به وسیله زبان، نه تنها واقعیات را به تصویر می کشد، بلکه آنها را می آفریند. این موضوع در مراحل یادگیری زبان، به این معنی است که دستیابی به درک حقایق جدید از طریق یادگیری آن زبان موجب خلاقیت و مهارت زبانی می شود. بر این اساس درک حقایق زبان، با درک فرهنگ متکلمان آن زبان می تواند ارتباط نزدیکی داشته باشد.

یکی از مهمترین وظایف نظریه های آموزش زبان دوم / خارجی، ارائه راهکارهایی است که باعث کسب مهارت زبانی به وسیله زبان آموزان می شود. بیشتر این نظریه ها مربوط به ارتباط

مستقیم افراد دو فرهنگ است که در جهت تعامل بیشتر و همزیستی مسالمت آمیز انسان هایی با فرهنگ های مختلف در یک جامعه ارائه شده اند. در این صورت ایجاد اصل تفاهم، پیچیده و دارای ابعاد مختلفی است. اما، وقتی زبان آموز با یک فرهنگ خاص در جامعه خود قصد یادگیری یک زبان خارجی را دارد، شرایط مسلماً به دلیل عدم امکان ارتباط مستقیم و ایجاد شرایطی مطابق با واقعیات بسیار پیچیده تر خواهد بود.

عامل اصلی پدیدار شدن و ماندگاری فرهنگ آموزش است و اساسی ترین عامل در آموزش نیز زبان است که کل یک نظام ارزشی، هنجاری، رفتاری و ذهنیت انسانی را از نسلی به نسلی دیگر می رساند. از این رو، زبان بنیادی ترین وجه زندگانی انسانی و پایه ای ترین سازه فرهنگ است. با زبان است که یک دستگاه نمادین شناخت و ارتباط پدید می آید که زندگانی را بر روی زمین از ساحت حیوانی به ساحت انسانی فرا می برد. مصلاهی (۱۳۵۶: ۴۵۸-۴۶۲) معتقد است زبان و فرهنگ دو پدیده اجتماعی لازم و ملزومند که تفکیک یکی از دیگری به هیچ وجه میسر نمی باشد. بدون آشنایی با فرهنگ، الگوهای زبانی به تنهایی برای برقراری ارتباط صحیح کافی نیستند. شخص باید بتواند، موقعیت های مختلف را ارزیابی کند و بر اساس آن واکنش نشان دهد.

چستن^۱ (۱۹۸۸) دلایلی برای اهمیت یادگیری فرهنگ در آموزش زبان بر می شمارد که

عبارتند از:

۱. زبان و فرهنگ به طور تفکیک ناپذیری به یکدیگر وابسته هستند، بنابراین درک کامل در خلال هر نوع ارتباط بین فرهنگی^۲ مستلزم آگاهی از اهمیت اجتماعی و فرهنگی واژه ها و اصطلاحات فرهنگی است. زبان برای انتقال مفهوم و معنا به کار می رود، اما مفهوم و معنا با فرهنگ تعیین می گردد.

۲. دلیل دوم برای گنجاندن فرهنگ در آموزش زبان، درک خود مسأله بین فرهنگی است.

^۱ -Chastain

^۲ - Cross - cultural

۳. سومین دلیل اساسی برای تأکید بر فرهنگ در کلاس های زبان فایده فرهنگ برای زبان آموزان است. از یک سوی، زبان آموزان به مردمی که مشغول یادگیری زبان آنها هستند، علاقه مندند. آن ها می خواهند آن مردم را بشناسند و اطلاعاتی درباره آن ها کسب کنند. از سوی دیگر، آن ها درباره ابعاد اصلی فرهنگ مردم اطلاعات کمی دارند، به همین علت به دنبال کسب اطلاعات در مورد فرهنگ آنها و یا حتی خرده فرهنگ های آنها هستند (ترجمه نور محمدی ۱۳۷۸: ۴۸۲-۴۸۴).

انسان به کمک ابزارسازی و از طریق آموزش توانسته است پیشرفت های هر نسل را به نسل دیگر انتقال دهد و عامل این آموزش و انتقال، زبان و تکلم او بوده است. همچنین زبان وسیله ای برای بیان و ثبت تفکر و اندیشه انتزاعی و ابداعات و اختراعات اندیشمندان انسانی در طول تاریخ بوده است. به وسیله زبان این افکار و اندیشه ها و اختراعات حفظ و به صورت میراثی از علم و هنر و صنعت به نسل های بعدی منتقل گردیده است. لذا، به جرأت می توان گفت که «زبان»، «جامعه» و «فرهنگ و تمدن» مانند سه رأس یک مثلث در ارتباط با همدیگر هستند و بدون هر یک از آنها، کمال و تعالی برای انسان ناممکن بوده است.

فرهنگ را می توان از ابعاد گوناگونی مورد بررسی قرار داد، عده ای به جنبه ادبی آن توجه می کنند، برخی هنر و آثار تاریخی یک ملت را فرهنگ می دانند، اما در بحث روابط اجتماعی، آموزش و یادگیری زبان، برداشت اصلی از فرهنگ، نحوه برخورد با مخاطب و آشنایان، آداب و رسوم و روش زندگی، ارزش های اجتماعی و عملکردهای روزمره افراد می باشد.

وقتی یک نفر به عنوان مهمان به کشور ما سفر می کند، ما سعی می کنیم فرهنگ، آداب و رسوم خود را به او معرفی کنیم. از راه آشنا شدن با آداب و رسوم رایج در یک اجتماع، یک غیر ایرانی بهتر می تواند رفتار و عملکردهای افراد آن جامعه را درک کند. انتقال نکات فرهنگی به این فرد می تواند از راه های گوناگون صورت بگیرد که مهمترین آنها زبان است. با زبان می توان ابعاد

گسترده تری از فرهنگ را به یک شخص آموزش داد. البته، میزان موفقیت در این کار بستگی به دانش زبانی دو طرف، نحوه ارائه مطالب و توانایی ما در برقراری ارتباط دارد.

عملکردهای مشابه در فرهنگ های مختلف، معانی مختلفی را دربر می گیرد. برای نمونه، در هنگام برخورد با شخصی دیگر در بعضی فرهنگ ها افراد با یکدیگر دست می دهند، یکدیگر را در آغوش می گیرند و یا روبوسی می کنند، زیرا در غیر این صورت ممکن است یک طرف احساس ناراحتی و غریبی کند. اما همین رفتارها در فرهنگی دیگر دور از عرف و عادات اجتماعی است و ناپسند می باشد. این گونه تفاوت های فرهنگی می توانند باعث ایجاد سوء تفاهم بشوند.

فردی که قصد یادگیری زبان جدیدی را دارد، نه تنها با آواها، واژگان و ساختارهای جدید مواجه می شود، بلکه خود را با فرهنگی جدید نیز رودررو می بیند. چنین فردی اگر مستقیماً با محیط زبانی که قصد یادگیری آن را دارد در ارتباط نباشد، شاید رفتارهای فرهنگ خارجی را براساس داده های فرهنگی خودش تعبیر نماید. این امر بدون هیچ گونه تردیدی باعث ایجاد سوء تفاهم می گردد.

نکات و مسائل فوق، لزوم یادگیری و آموزش زبان و فرهنگ را در کنار یکدیگر مشخص می سازد. زبان آموزان همانگونه که آواها، واژگان و ساختارهای دستوری زبان دوم را با زبان خود مقایسه می کنند، تفاوت های فرهنگ دوم با فرهنگ بومی خود را نیز مورد بررسی قرار می دهند، زیرا یادگیری زبان خارجی تنها از طریق مطالعه کتاب و حفظ قواعد دستوری ممکن نیست. معانی بسیاری از واژه ها، بدون توجه به ویژگی های فرهنگی و اجتماعی به درستی قابل فهم نیستند.

اکنون این سوال مطرح است که نکته های فرهنگی را باید چگونه آموزش داد. ارائه نکات فرهنگی همچون دیگر جنبه های زبان، با روش های گوناگونی انجام می شود. یکی از شیوه های ارائه اطلاعات فرهنگی، آموزش آنها در قالب مهارت های زبانی می باشد. زیرا، آموزش زبان دوم همواره به معنای آموزش مهارت های زبانی بوده است، به همین دلیل به نظر می رسد که آموزش نکته های فرهنگی در قالب مهارت های زبانی مناسب ترین شیوه باشد. یکی از این مهارت

های زبانی مهارت خواندن است که پژوهش حاضر سعی دارد تا نکات و محتوای فرهنگی را در قالب این مهارت آموزش دهد.

مهارت خواندن می تواند برای اهداف گوناگونی آموزش داده شود، برای نمونه کسب اطلاعات برای هدف مورد نظر، کسب دستورالعمل برای امور روزمره، ایجاد ارتباط با دوستان از طریق نامه نگاری، کسب اطلاعات فرهنگی - اجتماعی از طریق خواندن متون فرهنگی، التذاذ و سرگرمی و غیره. آشنا شدن با زمینه های فرهنگی جامعه زبان دوم باعث ایجاد انگیزه در زبان آموزان خارجی می شود، زیرا هر زبان آموزی علاقه دارد تا بداند که سخنگویان بومی چگونه زندگی می کنند. این مسئله باعث می شود تا زبان آموز بیشتر به محتوای متن خواندن توجه کند و تمرکز بیشتری بر متن مورد نظر داشته باشد. از این طریق زبان آموزان به هر دو هدف (کسب اطلاعات از نکات فرهنگی - اجتماعی جامعه زبان دوم و تسلط کامل بر مهارت خواندن با هدف ایجاد ارتباط) خواهند رسید.

۱-۳) اهداف تحقیق

یکی از اهداف اصلی آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، کمک به آنها برای ایجاد ارتباط با سخنگویان بومی در موقعیت های گوناگون است؛ هدفی که با وظیفه اصلی زبان - ایجاد ارتباط - هماهنگی و همسویی دارد. از طرفی، همان قدر که یادگیری زبان برای زبان آموزان خارجی حائز اهمیت است به همان اندازه نیز آشنایی و درک فرهنگ آن زبان اهمیت دارد.

بنابراین، در این پژوهش تلاش شده تا با توجه به اهمیت آشنایی با فرهنگ فارسی زبانان در کنار یادگیری زبان فارسی، متن های درسی با محتوای فرهنگی تهیه شود. نکات فرهنگی که آگاهی از آنها برخورد با اعضای جامعه فارسی زبان را راحت تر می سازد و شیوه صحیح رفتار در جامعه را به زبان آموزان خارجی یاد می دهد و از این طریق مانع ایجاد سوء تفاهم میان زبان آموزان می شوند. از طرفی، علت اینکه از مهارت خواندن در این پژوهش استفاده شده، این

است که کتاب های آموزشی موجود به مهارت خواندن در کنار آموزش دستور و سایر ابعاد زبان توجه کرده و کمتر به آموزش تخصصی هر مهارت توجه شده است. به عبارت دیگر، یکی از مسائلی که آموزش زبان فارسی از ابتدا مواجه بوده و همچنان هم هست، نبود کتاب های تخصصی آموزش زبان فارسی است. کتاب هایی که منحصراً به آموزش مهارت خاص و اهداف خاص بپردازد.

از این رو، هدف اصلی در پژوهش حاضر، تهیه متون خواندن با توجه به محتوای فرهنگی است که آگاهی از آنها برخورد و ارتباط با جامعه فارسی زبان را آسان می سازد، زیرا آگاهی و اطلاع از فرهنگ یک زبان در کنار آموزش زبان امری ضروری است. مهارت خواندن می تواند فرصت و زمان کافی در اختیار زبان آموزان قرار دهد تا قادر به کسب اطلاعات کامل تری از فرهنگ زبان دوم (فارسی) باشند. البته چون متن های فرهنگی موجود در سطح متوسط، اطلاعات کامل تری از زمینه های فرهنگی موجود در زبان فارسی ارائه نمی کنند، پژوهش حاضر متن های فرهنگی را در سطح پیشرفته تهیه خواهد کرد تا زبان آموزان بتوانند به صورت جامع تر از فرهنگ زبان فارسی آگاهی یابند.

۱-۴) اصطلاحات و کلید واژه ها

فرهنگ

تریونویچ^۱ (۱۹۸۰: ۵۵۰) معتقد است «فرهنگ نظامی است فراگیر که رفتار زیستی و فنی انسان را با نظام زبانی و غیر زبانی گفتار انسان منطبق می سازد که فعالیت این نظام از بدو تولد شروع می شود. این فرایند که می توان از آن به عنوان تمدن نیز یاد کرد، فرد را آماده می کند تا از نظر زبانی و غیر زبانی الگوهای جامعه ای را که در آن زندگی می کند فرا گیرد.»

¹ - Trivonovitch

زبان

کریستال^۱ (۱۹۹۲: ۲۱۲) معتقد است که زبان، کاربرد نظام یافته و قراردادی آواها، نشانه‌ها، یا علائم مکتوب در جامعه انسانی برای برقراری ارتباط و بیان ما فی الضمیر می‌باشد. در این معنی وسیع، امکان تمایز گذاردن بین چندین نوع کاربرد که در سطوح مختلف عمل می‌کنند، وجود دارد. بویژه، زبان شناسان بین زبان به عنوان یک عمل گفتاری، نوشتاری، یا علامت دهی در موقعیتی معین (کنش زبانی^۲) و بین نظام زبانی که زیربنای گفتار، نوشتار یا علامت دهی می‌باشد (توانش زبانی^۳) و نیز بین نظامی انتزاعی که زیربنای رفتار گفتاری، نوشتاری یا علامت دهی کل جامعه است (زبان) تمایز می‌گذارند.

ساغروانیان (۱۳۶۹: ۲۵۶) تعریف ترکیبی زیر را برای زبان تشریح کرده است:

- ۱- زبان دستگاهی نظامند و زایا است.
- ۲- زبان مجموعه‌ای از نشانه‌های اختیاری است.
- ۳- این نشانه‌ها در درجه اول صوتی است ولی ممکن است بصری هم باشد.
- ۴- نشانه‌های مذکور معانی قراردادی دارند که مرجع آن نشانه‌هاست.
- ۵- زبان برای برقراری ارتباط به کار می‌رود.
- ۶- زبان در میان یک جماعت همزمان یا فرهنگی خاص عمل می‌کند.
- ۷- زبان اساساً امری است انسانی گرچه شاید به انسانها محدود نباشد.
- ۸- همه مردم زبان را به صورتی بسیار همانند فرا می‌گیرند.

خواندن

منظور از خواندن، توجه و تمرکز بر روی متن چاپی و کسب اطلاعات از آن و نیز درک معنی است. خواندن فرایند فعالی است که خواننده، از طریق آن به پیامی که درون نوشته موجود است پی

^۱ - Crystal

^۲ - Linguistic - performance

^۳ - Linguistic - competence